

ERTA TURMUSH QURISH VA UNING SALBIY OQIBATLARI

Fayziyeva Nargiza Nasullayevna

Jizzax viloyati adliya boshqarmasi Jizzax shahar adliya bo'limi Yuridik xizmat ko'rsatish markazi boshlig'i

“Oila jamiyatning asosiy bo'g'inidir hamda jamiyat va davlat muhofazasida bo'lish huquqiga ega”. Bu esa oila hamda jamiyatning farovonligini belgilaydi. O'z navbatida oila farovonligi davlat farovonligiga, oiladagi sog'lom muhit sog'lom jamiyat barpo bo'lishiga olib keladi. Har bir oilaning taqdiri jamiyat taqdiriga bevosita dahldor ekan. Bir masala borki, bu haqda jiddiy o'ylash, mulohaza qilish zarur. Bu oila tuzishdir. Voyaga yetgan qizlarni turmushga uzatib, o'g'illarni uylantirib, nevara-chevarali bo'lish har bir ota-onaning ezgu maqsadidir.

Xalqimizning an'anaviy va hayotiy muhim tadbiri bo'lmish nikoh bizda ko'proq ota-onaning keksalarning aralashuvi bilan amalga oshiriladi. Shu sababmi hayotimizda qarindoshlar o'rtasida quda-andachilik rishtalarini bog'lash, qizlarni erta turmushga uzatish, yigitlarimizni erta uylantirish kabi achinarli holatlar hamon uchrab turibdi. Oila qurishdan asosiy maqsad farzand ko'rish o'zidan nasl qoldirish emasmi. Afsuski, buni anglab yetsalarda, begonani kelin qilishni xohlamaydigan, qizini o'z urug'iga berishni afzal ko'radigan ota-onalar ham uchrab turibdi. Nahotki, mayib, majruh farzandini shifokorma-shifokor, shaharma-shahar olib borib, naf topolmay taqdirga tan berayotgan ota-onalarning qismati ularga o'rnak bo'lmasa. To'g'ri, hozirgi zamon tibbiyoti va uning imkoniyatlari katta. Lekin irsiy buzilishlar oqibatida nuqsonli tug'ilgan bolalarga har qanday ilg'or davolash usuli, eng samarali dori darmon, mashhur shifokor ham yordam bera olmaydi. Yaqin qarindoshlikdan dunyoga kelgan bolalarda yashirin nuqsonlar saqlanib qoladi. Bu esa yillar o'tishi bilan namoyon bo'lishi mumkin. Bular kasalliklarga beriluvchanlik, muhitga chidamsizlik, iqtidorning yaxshi rivojlanmasligi kabi salbiy omillar farzandning sog'lom va uzoq umr ko'rishga to'sqinlik qiladi.

Reproduktiv salomatlik deganda ayolning qachon va qanday sharoitlarda ona bo'lishini nazorat qilish, onaning ham, tug'ilajak bolaning ham salomatligi uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratish tushuniladi.

16-18 yoshlarda ayol organizmi sog'lom farzand ko'rish uchun hali to'la shakllanmagan bo'ladi. Homilador bo'lish, farzand dunyoga keltirish bilan bog'liq jarayonlarda ona organizmi o'zidan ko'p miqdorda quvvat sarflaydi. Ko'zi yorigan ayol organizmi o'zini tiklab olishi uchun unga kamida 3-4 yil vaqt zarur bo'ladi. Bu bir tomondan bolaning ona sutiga to'yib o'sishini ta'minlasa, ikkinchi tomondan ona navbatdagi homiladorlikdan saqlanadi. Ayollar salomatligini faqatgina homiladorlik davrida saqlabgina qolmay, balki o'smir qizlarni ham yoshlik davridan

sogʻ-salomat oʻsishiga ota-ona katta eʼtibor qaratishi zarur. Ayollar uchun farzand koʻrishning eng qulay davri 20-30 yosh oraligʻi hisoblanadi. Agar homilador 20 yoshdan kichik boʻlsa, unda 30 foizgacha homilaning yaxshi rivojlanmasligi, chaqaloq vazni kichik boʻlishi, tugʻilgan farzand oʻlimi holatlarining ikki baravarga oshishi, yosh onalar orasida onalarning oʻlimi holati uch baravarga oshishi kuzatiladi. Koʻrinib turibdiki, erta turmush qurishning salbiy oqibatlari koʻp. Bunda birinchi navbatda onaning salomatligi muhim rol oʻynaydi. Sababi, sogʻlom ona sogʻlom farzandni dunyoga keltiradi.

Qizlarimizni erta turmushga uzatib, yigitlarimizni erta uylantirish oqibatida yoshlarni hayotning soʻqmoqlarida qiynalib qolishlari, yosh yigitlarning oilani boshqara olmasliklari, qizlarimizning bolaliklariga borib, oʻzga xonadon sir-asrorlarini anglashga qiynalib qolishi, bir-birlarini tushunmasliklari natijasida oilalarning barbod boʻlishiga, nuqsonli farzandlar tugʻilishiga sabab boʻlmoqda. Mamlakatimizda Oila kodeksining 15- moddasiga asosan nikoh yoshi erkaklar uchun oʻn sakkiz yosh, ayollar uchun oʻn yetti yosh etib belgilangan. Bu yoshda yigit va qiz jismoniy jihatdan ham oila qurishga tayyor boʻladilar. Bu bir qarashda meʼyoriy holat. Biroq, bu yoshdagi yigit va qiz oilaviy hayotga tayyor emasligi, hayotiy, oilaviy maʼsuliyat jiddiy masala ekanligini hisobga olgan holda qizlarga 20-21 yoshdan, yigitlarga 23-24 yoshdan turmush qurish maqbul hisoblanadi. Yangi qurilayotgan har bir oilaning mustahkamligi, undan sogʻlom avlodning dunyoga kelishi – qizlarimizning necha yoshdan turmushga chiqishi bilan bevosita bogʻliq.

Erta ona boʻlish bir qator muammolarni keltirib chiqaradi. Chunki 15-16 yosh hali oʻsmirlik davri sanalib, bu vaqtda qizlar ruhan hamda jismonan toʻliq rivojlanmagan, shaxs sifatida toʻliq shakllanmaganligi tufayli organizm homiladorlik, tugʻruq va sogʻlom farzandni dunyoga keltirishiga toʻlaligicha yetilmagan boʻladi. Natijada erta farzand koʻrish yosh ona va undan tugʻilajak bola salomatligiga ham maʼlum darajada havf tugʻdiradi. Homila tushish havfi, homiladorlikning ogʻir kechishi, tugʻruq faoliyatini sustlashishi, homilaning nimjon rivojlanishi, turli tizim va aʼzolar shakllanishida kamchilik va nuqsonlarning uchrab turishi, erta va nisbatan kam vaznda tugʻilish koʻproq ularda uchraydi. Ona va bola oʻlimi koʻrsatkichi ham boshqa yoshdagilarga nisbatan erta turmush qurgan ayollarda koʻproq kuzatiladi. Oila mustahkamligi yoshlarning bilim va madaniyatiga ham bogʻliq. Shuning uchun oilada tibbiy madaniyatni oshirish, erta hamda qarindoshlar oʻrtasidagi nikohlarni oldini olish boʻyicha tashkiliy, maʼrifiy targʻibot ishlarini kuchaytirmoq lozim. Koʻpni koʻrgan keksalarimiz bot-bot taʼkidlaydigan bir naql bor: “Imorat mustahkam boʻlishini istasang, poydevorini pishiq sol!”. Darhaqiqat, bizning asosiy maqsadimiz-mustahkam oilalar barpo etish va yetuk farzandlar tarbiyalash. Shunday ekan, oila deb atalmish qoʻrgʻonning boʻlajak bunyodkorlari – yigit-qizlarimizning unga har jihatdan tayyor boʻlishlari lozimligini unutmaylik. Oʻz farzandining

ertasini mustahkam oilada ko'rishni istagan, uning baxtu-saodati uchun ma'suliyatni chuqur his qilgan ota-ona bulardan to'g'ri xulosa chiqarib ish yuritishlari kerak.

Yurtimizda mustaqillik yillarida onalar va bolalar salomatligiga berilayotgan e'tibor aholi reproductiv salomatligini mustahkamlash, sog'lom bola tug'ilishi, jismoniy va ma'naviy barkamol avlodni voyaga yetkazishda muhim omil bo'lmoqda. Chunki, sog'lom onadan sog'lom bola dunyoga kelishi ayni haqiqat. Zero, ayol jamiyat ko'rkidir.